

PISARZ (806) *sb m*

-arz (250), -arz (1); -arz : -arz *UstPraw* (13:1). ◇ -arz- (430), -arz- (45); -arz- *HistAl* (2); -arz- : -arz- *KrowObr* (34:2), *BielKron* (17:2), *BudBib* (7:3), *BudNT* (22:14), *CzechRozm* (54:3), *SkarŻyw* (6:13), *StryjKron* (5:1), *CzechEp* (42:1), *SarnStat* (281:3), *KlonWor* (1:1).

sg N pisarz (296). ◇ *G* pisarza (67). ◇ *D* pisarzowi (42). ◇ *A* pisarza (56). ◇ *I* pisarzem (32); -em (16), -(e)m (16). ◇ *L* pisarzu (13). ◇ *V* pisarzu (4). ◇ *pl N* pisarze (137), pisarzowie (11); -owie *RejAp*, *ModrzBaz* (2); -e : -owie *SarnStat* (62:8). ◇ *G* pisarzów (76); -ów (13), -(o)w (63). ◇ *D* pisarzóm (17); -óm (8), -(o)m (9). ◇ *A* pisarze (28). ◇ *I* pisarzmi (14). ◇ *L* pisarzach (9), pisarz(o)ch (3) *Mymer*², *GroicPorz*, *BudNT*, pisarz(e)ch (1); -ach : -ech *UstPraw* (3:1); ~ -ach (6), -äch (2), -(a)ch (1); -ach : -äch *UstPraw* (1:2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. *Autor, twórca dzieła literackiego lub naukowego; scriptor* *Modrz, Cn; auctor, conscriptor* *Cn* (213) : *PatKaz II* 86v; Ienże [Jezus Chrystus] wstępuiąc zaię do chwały Boga oycza zołtawił po łobie vcźnie łwe y pifarze to ielt, Apołtoły z Euangelistami *BielŻywGlab nlb* 9; *MiechGlab* *3v; Pifarz czytelnikowi zdrowya. *KromRozm I Av* [idem *KromRozm II, KromRozm III*]; *MurzNT* 173v *marg* [2 r.]; *KromRozm II av; KromRozm III Av; GroicPorz Rej C4*; Wiedzą dobrzy wżyſcy ludzie Bogoboyni otym/ iákowy to ielt pifarz [o *Dyjonizyjusie Aryopagicie*]/ iáko wiele pobredzył in *Celesti Hierarchia* około Aniołow. *KrowObr* 20v, 20v, 21v, 22, 22v, 195v; *OrzList* e3 [2 r.]; [papież *Klemens*] fiedm pifárzow rozełtał po łwiecie/ áby łpifowáli żywoty łwiytych męczenników. *BielKron* 148v, 152; Thakći wżyſcy łtárzy y nowi Pifárze/ y Concilium Niceńskie iednemi vłty wyznawáią/ że [...] Kryłtus ielt Synem Bożym *GrzegRóżn Iv; Mqcz* 53c; PRośi cię Pifarz/ Czytelniku miły: Naprzód/ ábyś z dobrą wolą y myślą *QVINCVNXA* iego czytał. *OrzQuin A2, A2, E, E3 marg*; Gdyż ielſzcze y dziś hiłtorie y ini pifárzowie ząwždy miáłto Rzymłkie łepticollom to ielt fiedmiogornem zwáli *RejAp* 144; Támże potym z łiftów/ z rozmow miedzy pifárzmi/ s czytánia/ á łnadź więcey z náłury/ iáł łie iuż był przegryzowác po łrołze y łácińłkiego piłmá czytác *RejZwierc* 274v, 22v; *CzechRozm* 39, 51, 54 [2 r.], 83, 126v (9); *ModrzBaz* 1v, 115v; Autor po Polłku pifarz/ łkładácł/ łprawcá lub powod álbo pocłżarek [!] cłzego kolwiek. *ModrzBazBud* π6, π6v; *SkarŻyw A5v, 544; StryjKron* 288; to pewna iż Greckie zbory y przednieyłze ząwždy y łtárłze byłły: y przednieyłze y zacnieyłze Pifárze miáły. *CzechEp* 14; A dowodzić tego będę nie inłzymi pifárzmi/ iedno tymi łtorych łam X.K. vżywa przeciłwko mnie. *CzechEp* 254; Aleby mi cłáfu nie łal/ okazałbych to nie łylko ze Młzálá/ iż oni łá Sábelliani [...] Ale y ze włzyłłkich inłzych ich łłkolnych pifárzow *CzechEp* 313, 35 [2 r.], 104, 139, 226, 230 (13); *NiemObr* 46, 55, 57, 124; *WujNT* 125, 827.

pisarz *czego* (78): *Murm* 179; *KromRozm II* p4; Názywali go [*Daniela*] łeż włzyłcy łudźie mądrzy Pifárzem wiela hiłtoriy *BibRadz I* 446; nadawnieyłzy był náłzych łronik pifarz Wincenty Kádłubek/ potym Długołz/ [...] ná ołtátku Doktor Kromer *BielKron* 337v; *KuczbKat* 105; Pifarz łiftu do Hebreow/ nie z Bogiem łeż łámym ále z ánióły cłłowieká przypodobywa w zacnołci y łci *CzechRozm* 52, 34v, 35, 35v [3 r.], 45, 51 (37); *ModrzBaz* 2; Szukác łedy ich ływotow mamy wkołłciłnych piłmach Doktorow łwiłtych y pifarzow Dzieiow kołłiołá Bożego *SkarŻyw A5v, A5v, 575*; zđáło mi łię pocłżác iuż łę rołprawę o łynu Bożym/ od łłow Pifárzá łiftu do Hebreow káp. 3. gđłze

przypodobywa Chriřtufá Moizefzowi. *CzechEp* 289; Iż Dániel prorok/ tym řtrychem w rzeczy řwey pořtępuie/ iáko y inřzy piřarze řtárego Teřtámentu *CzechEp* 365, 24, 25, 94, 104, 115 (24); *NiemObr* 78, 83, 90; Versificator – Piřarz wierřzow. *Calep* 1115a, 225a; *GostGospSieb* +2v; *LatHar* +5, +11v; Nie dziwuyże řię tedy/ że piřarz wtorych křięg Máchábeyřkich/ podobnych mow ludzkich/ [...] vřywa *WujNT* 193.

W pořłączeniu z imieniem lub nazwiskiem [w tym: imię + piřarz (19), piřarz + imię (7)] (26): Durandus wářz piřarz/ dáie przyřzynę/ dla tzeo ziołá zbieráćie/ y tzeo řwięta řwięćićie *KrowObr* 95, 29, 35v, 37v, 40, 100v (20); *BudNT przedm c*; *CzechRozm* 108, 108v, 167v; A przećiwko temu/ ieřt zacny mąřz/ y řtárodawny piřarz Ireneus *NiemObr* 55, 145.

W pořłączeniu z przymiotnikiem oznaczającym pochodzenie [przydawka + piřarz (10), piřarz + przydawka (3); w tym: z imieniem lub nazwiskiem (7)] (13): *KrowObr* 101, 107, 122v; To teř pewna iř onego řłowa Propitiatorum v řadnego Láćinřkiego piřarřá nie náydziefř *BudBib* b4v; *BudNT przedm c*; Ktoremu [*Janowi Baptyřcie*] nie tylko Piřarze nowego teřtámentu řwiádectwo dáia/ y Iezus Pan/ [...] ále mu teř y Iozef Zydowřki Piřarz ieřt nie ládá iákim řwiádkiem *CzechRozm* 108, 108v, 126, 137, 157, 167v; *StryjKron* 512; *CzechEp* 155.

W pořłączeniach szeregowych (3): Człowiek ći teř [król] iáko drugi/ Trzebá mu rad trzebá řługi/ Trzebá piřarřzow kántonow/ Geńcow krotofil doktorow *BielKom* A3; *ReszPrz* 28; *SkarKaz* 382b.

W charakterystycznych pořłączeniach: piřarz baczny, dawny (8), dobry, now(otn)y (2), niedawny, powařzny, przednieřszy, starodawny, stary (9), teraźnieřszy, zacny (3); piřarz dzieřów (2), historyj, komedyj, kronik, křięg (4), listu [o listach Apostolskich] (41), rzeczy powařnych (řwiętych) (2), řłowa (bořego) (3), Nowego Testamentu (Przymierza) (15), Starego Testamentu (Przymierza) (5), wierszow, řywota [czyjego] (2).

Przysłowie: iáko pořpolicie mowia: iedno piřánie/ dořkonálego piřarřá nie vćzyni. *LatHar* 665.

Fraza: »(jako) piřarz piřze (a. napisał *itp.*), mowi (a. powieda), řwiadczy, wykłáda, dowodzi« [w tym: jako piřze (a. řwiadczy) wasz (a. ich) (własny) piřarz (18)] = *quemadmodum a scriptore proditum exstat* *Modrz* [řzyk zmienny] (21:15:7:3:2): Teř Regułę teřz potwierdził řiodmy Grzegorz Papięřz/ ktory był Czárnokxięźnikiem/ iáko otym wářzy piřarře piřřá. *KrowObr* 134, 18, 18v, 30v, 35v, 79v (17); Y wiele ich (iáko nie tylko Ewáńgeliřtowie/ ále y Iozef Piřarz Zydowřki řwiádczy) z roznego nabożeńřtwá y řtanu/ [*Jan*] w iednę miłóć y wiáre nurřáł *CzechRozm* 108v, 35v, 45, 51, 54, 86v (12); *ModrzBaz* 2; *CzechEp* 24, 25, 115, 200, 201 (12); Nad to niechay řię pierwey zgodřá/ o tę řtolicę/ gdyř łámi ich piřarře/ [...] piřřá iř Piotr pierwey tę zmyřloná řtolicę fundowáł/ w Antyochiey. *NiemObr* 53, 83, 90; *LatHar* 511; *WujNT* 515; *SkarKaz* 418b.

Zwrot: »czytać (a. czyřć) piřarřa« = *czytać dzieło piřarřa* [řzyk zmienny] (7); *KrowObr* 29, 37v, 107, 122v, 198v; Kto chce niech o tem ććie Tertulliana dawnego Láćinřkiego piřarřá *BudNT przedm c*; *CzechRozm* 171.

Wyrażenia: »piřarz boski (a. bořy)« = *piřřacy z natchnienia bořego* [řzyk 1:1] (2): I piřze ieřřtze w drugim kazániu tenże Bárálet / fromocáć Ewáńieliřty y piřarře Boře/ iř niedbále Ewáńielie řwięte spiřáli. *KrowObr* 146; *WujNT* 193.

»katolicki pisarz« (1): á więc Kátholickim piárzom nie będzie fię godziło/ o tey [...] cnoćie Modlitwy świętey często y wiele rzeczy piąć/ [...]? *LatHar* +5v.

»pisarz kościelny, Kościoła Rzymskiego« [szyk 7:3] (7:3): łudzy nowego Teštámentu/ [...] názwáni fą od piárzow Kościelnych Kápłany. *RejPosRozpr* c2v, c2v; *SkarŻyw* 531; I.M.X.K. poślednich piárzow kościoła Rzymfkiego náśláduiąc/ [...] wśzytko Wędziło vkował *CzechEp* 235, 225; *CzechEpPORz* *2; *LatHar* 511; *WujNT* 515, 808; *SkarKazSej* 680a.

»pisarz męczeński [= *piszący o męczennikach*]« (2): Męczeństwo S. Floryána/ pićane od łtárych piárzow męczeńfkich *SkarŻyw* 402, 531.

»pisarz papieski« = *teolog rzymskokatolicki* [szyk 2:1] (3): *KrowObr* 35v, Tt2v; Y miałem ią był tę wolą/ wśzytkie/ ktorychem do kilkádźiesiąt z rozmaitych Piárzow Papiefskich zebrał y dowody y podobieńfów/ ktorych/ Troycę łwoię pokázuiąc y wywodząc/ wżywáią/ [...] śwíátu przed oczy wyłtáwić. *CzechEp* 227.

»pogański pisarz« (6): Co łye nye tylko z Homerá/ y wyele inłfych pogáńfkich piárzow y doktorow/ ále y z piłmá S. yáłnye pokázác może. *KromRozm III* H4; *BibRadz I* 446; *KuczbKat* 105; *CzechRozm* 157; *CzechEp* 200; *SkarKaz* 418b.

»świecki pisarz« (2): tego imienia Sákráment [...] ináczey świeccy álbo Pogáńfcy niżeli śwíętych rzeczy Piárze álbo Doktorowie wżywáli. *KuczbKat* 105, 150.

»pisarz zborowy« [szyk 1:1] (2): *CzechRozm* 171; [o *Kardynalech*] nie tylko w piłmie śwíętych/ ále y v wśzytkich onych dawnych piárzow zborowych y łłoweczka nie znáydziefz *NiemObr* 66.

Szeregi: »pisarz i (albo) autor« [szyk 1:1] (2): Rádziłem fię rozmaitych Káłtigátorow/ Kommentátorow/ Theologow/ Hiłtorykow/ y inych wśelákich Autorow álbo piárzow *BudNT przedm* dv; *LatHar* [+11]v.

»pisarz i (albo) doktor« [szyk 3:2] (5): *KromRozm III* H4; *KuczbKat* 105; *SkarŻyw kt*, A5v; czego [iż *Piotr ł. byi w Rzymie*] (przećiw wśzytkim Doktorom y piárzom kościelnym) niewłtydliwie záprzeć wśiłuią *WujNT* 808.

»opowiedacz i pisarz« (1): iáko Páweł on niebieskiey náuki opowiedácz y piárz nápił [quemadmodum a Paulo illo coelestis doctrinae nuncio et scriptore proditum extat]. *ModrzBaz* 2.

»pisarz albo tłumacz« (1): praca piárzow álbo tłumáczów ich [modlitw]/ pewno wíętfzą zapłátą/ [...] od Bogá będzie opátrzona *LatHar* +5.

2. *Urzędnik w kancelarii królewskiej, sądowej, miejskiej lub kościelnej (o urzędnikach różnych stopni i o różnej odpowiedzialności; także kancelista, skryba); scribe BartBydg, Modrz, Calep, JanStat, Cn; notarius Modrz, JanStat, Cn; scripturarius Mącz, Cn; commentariensis Calep, Cn; actuarius, censualis, magister scripturae, numerarius, qui acta publica conficit, qui rationes publicas scribit, tabularius Cn (491) : Item pyłfarze Wkamyenczv, Whałyczv, Wchoczimyv. Wczarnowczach za łiști ktorekolwyek nyemayą wyáczy bracz yedno dwye áłprze MetrKor 40/824, 59/75; Scriba, nomen est officii, cancellarius, pyssarz BartBydg 140; LibLeg 6/115v, 10/68; a pisarze abi sami przes sie i przisiegle pothpiski rzeczy sprawowali i zapisi zapissowali. ZapWar 1545 nr 2646; LibMal 1553/ 176v; Minuty z akt aby na tenże czas byli zarazem kóždemu wydani, aby pisarz sub poena 14 marcarum żadnego w tym nie omieszkał Diar 93, 93, 94 [2 r.]; Piárz/ ięłt perłoná iáwna/ godna/ przyłyęgą w Miełćie*

obowiązana/ ku śpifowaniu śpraw Sądowych/ iálnymi/ włafnymi/ nietrudnymi y wyrozumnymi ślowy. *GroicPorz* d3v; Piłarz kthoryby nápiłaf nieśłufzny Zapis álbo Liśt/ rękę tráci/ którą go nápiłaf *GroicPorz* d4v; Iáko gdyby kto iákiemu Rzemieślnikowi dobremu/ álbo Piłárzowi/ álbo Málárzowi/ rękę vciął/ którą on fobie żywność zárabiał/ powinien ieśt ránnemu [...] płáćić [*możliwe też znacz. 3. lub 4.*] *GroicPorz* k4, d3, d3v, d4v, e, ev (18); Iáko celnik ná mycie/ ták s celbratem śiedzi. Przed nim śiła piłárzow/ co piłzą z mázńice *RejWiz* 167v; Stárośtowie ci mogą mieć piłárze kogo chcą/ Abowiem zá nie y zá ich wyśtěpki winni odpowiędác. *UstPraw* B; Piłárze mogą mieć podpifki dla piłáfania/ A wśzákże śámi mułzą śiedźcie przy śáfďzie y ná wypifiech z kfiąg fię podpifowác. *UstPraw* C2v, C, Cv [6 r.], C2 [3 r.], C2v [9 r.], C3 [2 r.] (27); Piłarz śie miał ku páńiey/ y obaczył kupiec *RejFig* Dd7v, Cc5v [3 r.], Dd7v [2 r.]; *Goski* A4 [2 r.]; [*papież Paweł II*] Kárdynały/ piłárze/ y ine vrzędniki/ ktore iego przodkowie vśtáfili/ zodmieniał. *BielKron* 189v, 186, 243v, 330v, 383v; *GórńDworz* R8v; *HistLan* F2; W czym [*śáfďzić ani też śkazowác śprawy niewybaczywszy*] oni Kápłani y Piłárze Zakonni [= *żydowscy*] grzełzyli/ ktorzj Śzczepaná S. śáfďzili. *KuczbKat* 340; Ná nędznego piłárzá elekcią mamy/ A tego nie baczymy w czym vpádek znamy. *RejZwierc* 249v, 39 [2 r.], 235; na miejsce pisarskie exnunc surrogata naznaczamy, [...] dotáf, aczby pisarz był obran i przez Kroła I.M. konfirmowan. *ZapMaz II G* 61/160v, 97/89v [2 r.], 90 [3 r.]; Nie byłoby tey trudności/ gdyby śędźia z kárty wyrok czytał/ á piłárzowi nápiłáfny podał. *ModrzBaz* 88, 88 [2 r.], 92v; *SkarŻyw* 544; Commentariensis – Piłsarz potoczne śprawij wk śziegi [!] vwodzácij, ij ichśtrzegacij. *Calep* 222b; wybránié inego Piłárzá wedle zwyczáiu ná Woiewodę y ná śzláchtę niech przypádnie. *SarnStat* 564; ruśzenié y náznáczenie Roku śłufźnie w Aktá śáfďowné przez śáfď y Piłárzá máią byďż wpifáné *SarnStat* 811; Ná Piłárzá winá: gdy co wiécęy nád Státut wyciága. *SarnStat* 814; zá mych młodych wieków od Piłárzá w téy mierze do Śędźiego áppellowano, iáko y od Komorniká do Podkomorzego *SarnStat* 1279, 194, 221, 253, 254, 326 (101); Zápiśz mi to Piłarzu/ on młódzieniec rzecze *KlonWor* 71.

W połączeniu z określeniem terytorium działalności pisarza [w tym: ai (33), (z +) G sg nazwy (3), de + N sg nazwy (1); pisarz + określenie (32), określenie + pisarz (5); w tym: z imieniem (i nazwiskiem) (24)] (37): *ZapWar* 1507 nr 1988; *LibLeg* 11/165v; Franciscus filius Mathie pissarz de Sochaczow *LibMal* 1548/139; Wiśpyegował y widál gim thego zida Hannuśz franckśthen zdrezna pyłłarzs *LibMal* 1553/179, 1553/177; *RejZwierz* 73, bb2; widziałem ná prześzłym Seymie v Piłárzá Śieráckiego Caułi/ ktore fye między śtronámi przez Śáfďy toczą *OrzRozm* T4, T2v; *BielKron* 403; Bártóśz Koritko piłarz Lwowłki. *PaprPan* D4, G3v, I4v, Ov, Bb4; *ZapMaz II G* 61/78v, 159–160v, 97/89v, 90, 90v; *ZapKościer* 1585/60 [2 r.], 1587/70v; *KochAp* 12; *KochFrag* 50; od piłáfania iednáko niech biorą práwá fwe wedle tego/ iáko Piłárze Krákowścy/ Śędomirścy [*quod Notarii cracoviensis et sendomirsensis JanStat* 499] biorą *SarnStat* 804, 395 [2 r.], 489, 816 [2 r.], 1016, 1017 [5 r.].

W połączeniu z imieniem (i nazwiskiem) (33): *ZapWar* 1507 nr 1988; *LibLeg* 11/157; Item powyada yłch przerzeczonni franckśthen pyłłarzs zapifłal mv śzyą pomagacz przeczyw Zydom *LibMal* 1553/177v, 1553/177v; Tám theż Kárzeł Mikołáiá piłárzá co śie dzyáłal Trybunem Rzymśkim kazał zwięzać *BielKron* 186v; *PaprPan* D2; *ZapKościer* 1585/60; *SarnStat* 899, 1108. Cf W połączeniu określeniem terytorium.

W połączeniach szeregowych (36): *ComCrac* 15v; *ZapWar* 1545 nr 2646; Są też inne perfony/ [...] przydane ku ładowi/ łatwiejszą y inądniejszą sprawę/ a dokonanie ładu czynią/ iako są Piśarze/ Prokuratorowie/ Świądkowie/ Podwojcy. etc. *GroicPorz* b; Poroczki [...] choćby inszych wrzędnikow niebyło/ tedy sędzia s podłędkiem y s piśarzem mają sędzić *UstPraw* B4v, C2, C3v, G2v; czemu by też niepożyteczni Biskupi/ niepożyteczni Woiewodowie/ niepożyteczni Káztellanowie/ niepożyteczni Stárołtowie/ niepożyteczni Sędziowie/ niepożyteczni Piśarzowie/ z mieyscá niemieli być rufzeni? *ModrzBaz* 99; *GórnRozm* 14, L4v; Sędzia, Podłędek, y Piśarz, od szlachty niech będą obierani. *SarnStat* 556, 269, 480, 552, 555, 556 (25); A iefczé nagorża y naydziwniejsza/ iż ludzie [...] niebaczą sie w tey niewoli/ w ktorey ich sobie podawia/ Prokuratorowie/ Piśarze/ podpiskowie/ woźni/ y kto sie iedno do tego prawnego wárztátu przyładzi. *PowodPr* 65.

Wyrażenie: »odręczny pisarz« (1): *Actuarius* – Grodzky piśarz. vel *Odręczny piśarz*. *Calep* 46a.

Zestawienia: »pisarz celny, cła« = *notarius teloneatoris* *JanStat* [szyk 6:1] (6:1): wyznanie Chrzecijanłkiei [/] wiary Iana Secluciana/ Bakałarza Lipłkiego/ Piśarza Krolewłkiego/ Czła Poznanłkiego *SeklWyzn* B; A iefliby się tego [przepuścić konie] celny piśarz ważył/ tedy ma siedzieć dwánásćie niedzyel w wieży. *UstPraw* K2v; *SarnStat* 291, 341 żp, 403, 404, 405.

[»pisarz gorny [= górniczy]«: Kiedy, a iako szychtmistrzy y pisarze gorni z rachunkiem gotowi być mają. *OrdunekGórn* 30.]

»pisarz grodzki« = *notarius castrensis* *JanStat* [szyk 14:2] (16): *PaprPan* Bb4; *Calep* 46a, 1044a; Krakowłki Grodzki Piśarz ma bydz przysięgły y ośiadły. *SarnStat* 489; Elekcja Piśarzá Grodzkiego, iaki ma bydz obieran, y co zá włafności ma mieć przy sobie. *SarnStat* 489, 326, 418, 488 [2 r.], 489, 489 żp (13).

»jawnny pisarz« = *notariusz; tabel(l)io Mącz, SarnStat; obsignator Mącz; publicus notarius* *JanStat* [szyk 14:9] (23): *MetrKor* 59/75, 77v; A to iest testament mixti fori ktory będzie przed yawnem piśarzem napisan abo vczynion *ComCrac* 21; Iawnny Lift iest/ ktory ręką iawnego Piśarzá bywa napisany albo podpisany/ albo pieczęcią Wrzędową zápieczętowany. *GroicPorz* y2v, d4v, y3; *RejWiz* 58v; *Obsignatores quos Cornelius Tacitus tabellarios appellat*, Iawne piśarze którzy testamenty piśzą y fwemi pieczęciami podpisuyą. *Mącz* 392d, 438a; *SkarŻyw* 309; *ZapKości* 1585/60 [2 r.]; *WujNT* 8; *SarnStat* 112 marg, 215, 222, 1105, 1107 marg, 1108 [3 r.]; *KlonFlis* H2v; *KlonWor* 70. [Cf też »pisarz osobliwy« 3. *SarnStat* 221].

»pisarz miejski« (4): *LibMal* 1551/163; z rołkazania Sędzięgo Rotuł ma być przes Piśarzá Miejskiego otworzon/ y Sentencya iawnie czytana przed Sądem. *GroicPorz* cc, d3v, nnv.

»pisarz mytny« (1): Takze téz Piśarzá mytnęgo Stárołtá záłtępuie, y kárność nan [lege: nań]. *SarnStat* 490.

»pierwszy, przedniejszy, najstarszy pisarz« = *protonotarius Mącz, JanStat; archigrammateus, primus inter notarios Mącz; scribe princeps* *Calep* [szyk 3:1] (2:1:1): *Mącz* 327d; *Archigrammatei, Scribarum principes* – Piśarze przed niej szij w Cancellarij. *Calep* 89b; Dan przez ręce [...] Vczciwego Władysława z Oporowá/ Dekrétów Doktorá/ Dziekaná Krakowłkiego/ Stolice Apóstolłkiey piérwzşego Piśarzá *SarnStat* 896, 899.

»pisarz polny« [szyk 18:2] (20): Máthiaľ Gorecki Piľarz polny Chorąży Poznánłki. *PapřPan* D2; [pieniądz deputaci mają] z wiadomością Hetmánłką Piľarzowi oddáwáć Polnému/ zá Kwity łłufznemi *SarnStat* 363; Iurisdicia Hetmánłka/ gdy z Polnym Hetmánem/ z Rotmiłtrzámi łłárłzemi záśiędzie: á Piľarz polny Akta woienne zápiłze. *SarnStat* 422, 332, 340 [2 r.], 341 źp, 363 [2 r.], 417 (19).

»prowentowy pisarz« (1): Antigrapheus – Piľsarz, item: Prouentowi piľsarz. *Calep* 76b.

»pisarz przysięgły« = *scriba iuratus* *Modrz*, *JanStat*; *notarius iuratus* *JanStat* [szyk 8:1] (9): aby jedno ci sami przysięgli sędziowie a pisarze a nikt iny nie zastawał przy namowach dekretu. *Diar* 95; Káždego ktory fię do przysięgi bierze/ oľobno Piľarz przysięgły przesłuchawa. *ModrzBaz* 86; *SarnStat* 269, 321, 488 [2 r.], 540, 555; *VotSzl* E2.

»pisarz sądowy« (2): VStáwiamy/ áby Piľárze łądowni od świádków do łądów w wiedźionych/ iefłi potrzebá będzie piľáć ich powieści/ bráli po trzy grołze *SarnStat* 579, 817.

»pisarz skarbowy« (2): *SarnStat* 332; Do czego [pozywania o nieoddanie kwarty z dóbr Rzeczypospolitej] *Instigator* oľobny przysięgły y vprzywileiowany byćby musiał/ y Piľarz łkárbowy teź przysięgły y dobrze ośiádlý *VotSzl* E2.

»pisarz solny, komory solnej« (1:1): áby [...] byli powinni Piľárze łolni przywieźienie łoli téy do Komory publikowáć y obwołáć ná mieyłcách iáwnych *SarnStat* 390, 391.

»pisarz testamentow« (1): Testamentarius, Piľarz testámentów. *Mqcz* 452c.

»pisarz trybunalski« (2): A Dochód [...] Piľarzowi od zápiłów y Dekrétów łpraw ich/ tákze iáko y Piľarzowi Tribunálłkiému Koronnému płáćić máią. *SarnStat* 873, 872.

»pisarz uchwalony« (1): [o pokoju z Krzyżakami] y słtála fię vgoda y pokoy wieczny [...] ręką Legatá Papiełskiego/ y trzech Piľárzow vchwalonych/ ktorych Publicos Notarios zowiá podpíłan *StryjKron* 647.

»wielki pisarz« (1): teraz ma [lege: na] moy dwor. y kw y myenyw [!] memv wyelkyemv. dobri człowiek wielky piľarz. Ianvłch. od ciebie połsem połłani przyyechal. *MetrKor* 46/46v.

»pisarz zamkowy« = *notarius castrensis* *JanStat* (2): vłtáwiamy: áby Piľárze zamkowi byli przysięgli y ośiedli/ pod vtráćeniém vrzędu. *SarnStat* 488, 699.

»pisarz ziemski« = *notarius terrestris* *JanStat* [szyk 69:2] (71): *ComCrac* 15v; *UstPraw* C2v, C3, H2v; odnawiamy Státut/ áby Ziemłcy Piľárze záchowáli łie wedle Státutu Naiáłnieyłzégó Oycá náłzégó *SarnStat* 821; Brykcy Przerembłłki Piľarz Ziemłłki Siérádzłki *SarnStat* 1017; á tákié łíły łądowé ná párgáminie Piľárze Ziemłcy powinni będa wydáwáć potrzebuiącym. *SarnStat* 1158, 78 [2 r.], 326, 486, 487, 489 [2 r.] (67).

Szeregí: »pisarz albo (a) kanclerz« [szyk 2:1] (3): *FalZioł* V 53; magister scriniorum, Piľarz áłbo Kánclerz/ którzy tákowe [= *proszące*] łíły odbieráýą y chowáýą. *Mqcz* 191d, 191d.

»pisarz i (także) komornicy; komornicy z pisarzem« = *notarius et camerarius* (a. *cubiculatorius*), *notariatus ac etiam cubiculatorius*, *notariatus cum camerariis* *JanStat* (7;11): Komorniczý z piľarzem i zeby łádzili o vykvpno ymienia i zbiegłégó Kmieczia *ComCrac* 16; *UstPraw* Cv, F2, H; przed Piľarzem y Komorniki łudźie/ do ksiąg przychodzacy/ zápiły będa czynić w księgách *SarnStat* 745, 323, 662, 686, 687, 746 [5 r.] (14).

»(ani) pisarz i (a(l)bo, ani) podpisek« = *notarius et vicens notarius JanStat* (12): Vřtáwiliřmy iřby káplani [!] [...] nie wdawáli řię w práwá řádu ziemřkiego/ Ani máią prokurowáć/ áni piřářzmi być/ áni podpisłki *UstPraw* B; *Scriptuarius*, Piřářz áłbo podpisłk celniczy řzářářz/ áłbo podskářbiego. *Mqcz* 374b; *SarnStat* 78, 488, 489 [2 r.], 562, 565 [2 r.] (10). [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]

»(jako) sędzia a (albo, i, tak(że) (i)) pisarz« = *iudex et notarius JanStat* [szyk 10:1] (11): *Diar* 95, 96 [2 r.]; W tey liczbie poczytáią Křyęgi z Mieyřłkiey Cancelláryey vřkazáne zá wyznánim Sędźiego áłbo Piřářzá iř Mieyřłkie řą. *GroicPorz* y3; *UstPraw* C2v, C3 [2 r.]; *SarnStat* 78, 558, 562, 563. [Ponadto w połączeniach szeregowych 32 r.]

Przen (1) : A ták iuř zwářs káždy řtáwai A řwe wyřtempky wyznáwai A yeřli zes czo przepomniáľ Bendzeřs Czářtá Pjřłářzá miáľ *RejKup* y5.

a. W Biblii; *scriba Vulg, PolAnt* (40) : Ale iáko řię řkoro przyřbliżyľ Iudás do rzeki/ pořtáwiľ piřářze á rotmiřłtrze ľudu řwego v rzeki *Leop* 1.*Mach* 5/42, 1.*Par* 18/15[16]; *BibRadz* 2.*Reg* 8/17, *Act* 19/35; *BielKron* 70v; á Seráią [byľ] piřářzem (*marg*) Abo kronikarzem ábo metrykářzem á wľa. pámiętnikiem. (–) *BudBib* 2.*Reg* 8/17, 1.*Mach* 5/42; *CzechRozm* 166v, 167, 167v [2 r.]; *WujNT* 474, *Act* 19/35.

W połączeniu z imieniem [zawsze: imię + pisarz] (24): Ráthymas/ y Sábellius piřářz/ y ři co řnimi vrzędniki byli/ záprzářłfy wozy wľkok przypáľli do Ieruzáľem z řwemi iezdnemi *Leop* 3.*Esdr* 2/30, 2.*Par* 26/11, 3.*Esdr* 2/16, 17 [2 r.], 25, *Is* 36/3; *BibRadz* 4.*Reg* 18/18, 22/8, 9, 10, 12, 1er 36/26, 32; A gdy Ezechiařzá ná rokovánie wyzywáli/ niechciaľ iřć do nich řam/ ále pořłaľ Heliáchim biřkupá Sobne y Ioáchimá piřářzá *BielKron* 89, 94v [2 r.], 95; Y pořtánowiľem náď řzpiklerzmi řzeľem-iahá offiářniká Cádoká piřářzá y Pádáiáhá z Lewitow *BudBib* 2.*Esdr* 13/13, 4.*Reg* 19/2, 1er 36/10, 12, 20, 21.

Wyrażenia: »pisarz kořcioła pańřkiego« (1): pořłaľ Krol řáfáná řyná Afáľiařzowego/ řyná Meľulámy piřářzá Koľcioła Páńřkiego [*scribam Domum Domini*] *BibRadz* 4.*Reg* 22/3.

»pisarz krolewski« = *scriba regis PolAnt* (2): Thedy gdy przynofili řkrzynię [...] przychodźli piřářz krolewřłki y przyřtaw Káplaná przednieyřłzego/ y wyřypowáli z niey *BibRadz* 2.*Par* 24/11; *BudBib* *Esth* 3/12.

3. Osobisty, prywatny sekretarz; teř: pracownik zajmujący się administracją mająłku i rachunkowořcią; *scriba Modrz, JanStat; notarius HistAl, librarius* (40) : Mercurius gdi bęďdzie z mieřiączem zľczony: [...] rachunk czyn od piřářzow liczbę wybieray *FalZioľ* V [53]; *LibMal* 1545/102; DAmázus Papieř rodem Hiřłpan/ v tego byľ Ieronim s. piřářzem z młodych łat *BielKron* 157v; *Skarřyw* 188, 202; *BielRozm* 28. [Cf teř *GroicPorz* k4 wznacz. 1.]

pisarz czyj [w tym: *G sb i pron* (15), *pron poss* (8), *ai poss* (7); wľařny (1); dodatkowo z imieniem wľařnym (12)] (31): *FalZioľ* V 50; *LibLeg* 10/68, 11/96, 156v; Item Włochowy piřářzowey krolewey yey M^{cz} dwye řkorze zamřłchv vřradł *LibMal* 1548/139v; [Aleksander] wezwawřly Simoná piřářzá řwego kazaľ řię wieľć do wieczernice/ á [...] kazaľ piřářc teřtáment. *HistAl* N2, N2v; [Skanderbeg] poimawřly piřářzá Báľłzowego (kthory vchá pobitych popiřłwaľ) wľaďziľ go *BielKron* 243, 238v; Tantum habent mysteriorum, ut eas ne librariis quidem fere committamus, nedum cuilibet, Tákie táyemnice w řobie máyą iř ich ľedwey zwieryamy wľařnym piřářzóm/ á cuř wieć ľadá komu *Mqcz* 244c; *RejZwierc* 39; *ModrzBaz* 93; Męćzeńřłtwo S. Theodorá Hetmáná/ [...] piřáne od Augará iego

Szereg: »pisarz, (a(l)bo) drukarz« [szyk 2:2] (4): Tedy w tym Czytelniku miły nie Miechouiuffowi
 ławnemu y statecz- nemu Historikowi/ ále Drukárzowi/ álbo píarzewi iego tę omyłkę lat przyczytay
StrykKron 380, 380; [omyłki | nie z żadney złości/ ále ábo z nieumieiętności ábo z niedozoru píárzow

przepisujących/ albo drukarzów przedrukujących w święte księgi włożył *WujNT przedm 4; SarnStat 201.*

*** *Bez wystarczającego kontekstu (14) : Murm 175, 179; De scriptoribus. Von den ſchreybern. O Pifarzach. [O Pifarzoch Mymer²] Mymer¹ 10, 10v; Mymer² 9; Tabellio, Pifarz/ Iówny pifarz/ aliquando idem quod tabellarius. Mącz 438a, 18b, 148c, 250d, 374b [2 r.]; Calep 462a, [704]a, 957a.*

Synonimy: 1. autor, składacz; 2., 3. sekretarz.

Cf [PISACZ]

LW